

Bibliographic Data

Author	သန်းထွန်း ၊ ဒေါက်တာ	Than Tun , Dr	Than"" Thvan' Dok' ta'	Art. CU0008
Article Title	မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး Administration of Burma Mran'ma' praññ 'up' khyup' re"			
Title (Book/Serial)	နဝရတ်ကိုးကွယ် Nawarat Ko-thwe			
Issue and Volume				
Edition	2nd edition			
Place/ Publisher	စပယ်ဦးစာပေ Sabei Oo Sarpay			
Distributor				
Ed. Date	1974			
Pagination	p. 342 - 369			
Annotation	Describes the administration of Myanmar kings. The kings governed with the help of Amats (high court officials). Monks were also important, often serving as advisors to the Court, even assisting the kings in foreign relations.			
Subject Terms	1. Myanmar - Politics and government 2. Myanmar - History - Bagan Period (1044 - 1287)			
Key Words	1. Min (King) 2. Amat (High official of Myanmar Royal Court) 3. Thanpyin (Amat) 4. Administration			

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး

ပုဂံကို အေဒီ ၈၄၉-တွင် တည်သည်ဟု ပြောရိုးစဉ်လာ ရှိသော်လည်း စောလွန်း လှပါသည်ဟု ကျွန်တော်တို့ ယူဆပါသည်။ နန်ချောင်တို့ ပျူမြို့တော်ကို အေဒီ ၈၃၂ တွင်၎င်း၊ မိချင်ကို အေဒီ ၈၃၅-တွင်၎င်း ဖျက်ဆီးလုယက်တိုက်ခိုက်စဉ်က မြန်မာဟု ခေါ်ရမည့်သူတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမြေပြန့်တင်ရောက်ရှိနေကြဦးမည် မထင်ပါ။ နန်ချောင် ဖျက်သဖြင့် ဘန်ခိုးသတ္တိရှိသသူတို့ ပျက်လေပြီးမှ မြန်မာတို့ ၉-ရာစု နောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ မြေပြန့်သို့ ဝင်ရောက်နေထိုင်လျက် ကြီးပွားလာရသည် ဖြစ်သဖြင့် ဝင်လာလာခြင်း ဆိုသလို မြို့ကြီးပြကြီးတည်နိုင်မည်လည်းမဟုတ်။ အစတည်နေထိုင်ရာဒေသလည်း ပုဂံကဲ့သို့ သဲကန္တာရတပိုင်းတွင် မဟုတ်မူ၍ နှလုံးမွေ့လျော်ဖွယ်ရာ သာယာစိုပြေသော ကျောက်ဆည်ခရိုင်တွင်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ပုဂံကို အချုပ်အချာပြု၍ အနိရုဒ္ဓနှင့် မင်းအဆက်ဆက်တို့ နိုင်ငံတော်ကို ထူထောင်ခြင်း မပြုမီက မြန်မာတို့နေရာ ပုဂံနှင့် အလားတူ ရွာများစွာ ရှိမည်ဖြစ်၍ အခွင့်အလမ်း သာပါလျှင် ပုဂံနည်းတူ ကြီးပွားနိုင်သောရွာများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်း ရွာကြီးတို့၌ အကြီးအကြပ် အဖြစ် စိုးမိုးသူကို မင် (ပုံ ၁၄၃ က / ၁၆) ဟုခေါ်စမြဲတည်း။ နောင်တွင် ပုဂံမင်သည် မင်ကြီ (ပုံ ၁၀ က / ၁) ဖြစ်လာသောအခါ၌ မြန်မာ အားလုံး ၏ ခေါင်းဆောင် ဟူ၍ အသိအမှတ် ပြုလာ ကြရ ပါသည်။ မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ဝင်ဦးက စိုက်ခင်း ပျိုးခင်း ကောင်းရာ ကျောက်ဆည်ခရိုင်ရှိ ဆဲတရွာ (ပုံ ၁၆၂ / ၂၄-၅) တွင် အခြေ စိုက်ကြပါသည်။ ဆဲတရွာကား တောင်မှမြောက်သို့ ပင်လယ်၊ ပွယ်မနား၊ မွစ်သာ၊ ရင့်၊ မြင်ခန့်တိုင်၊ ပနန်၊ တမုက်၊ သင် တောင်၊ မက္ခရာ၊ တဖက်လာနှင့် ခံလူတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမှ ပန်းတောင်းပုံ ဖြန့်၍ မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်းကို လွှမ်းမိုးကြ၏။ ရှေးမြန်မာ ကျောက်စာတို့၌ ဤ မူလအခြေစိုက်ရာ အရပ်များ ကို မကြာခဏဖော်ပြသည်ကို တွေ့ရလျက် မူလဒေသကို ခရိုင် (ပုံ ၃၁ / ၁၁)၊ ယင်းမှ တိုးပွားရာကို တိုက် (ပုံ ၁၂ / ၁၅) ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း သိရပါသည်။ နိုင်ငံ (ပုံ ၁၉ က / ၆) ဟု ဟူသည်ကား အနိရုဒ္ဓနှင့် မင်းအဆက်ဆက်တို့ အနီးအပါးကို ခွဲထွင်း သိမ်းသွင်းသည့်အခါမှ ပေါ်ပေါက်ရာ အကျယ်အဝန်း ကား မြောက် ကောင်စင်မှသည် တောင် တလိုင်သရေနှင့်ထဝဲထိ ဖြစ်သည် (ပုံ ၂၇၆ က - ၂) ဒုတိယ စည်သူ (၁၁၇၄-၁၂၁၁) ၏ နိုင်ငံကို အေဒီ ၁၁၉၆-ကျောက်စာအရ သိရသည်ကား မြောက်တွင် တကောင်နှင့် ငဆောင်ချ်၊ တောင်တွင် သလင်

ကြော့ အနောက်တွင် မစ္စကီရီတောင်နှင့် အရှေ့တွင် သလွင်မြစ်တို့
ဖြစ်ကြ၏။ (ပုံ ၁၉ က)။ ယင်းတွင် သလွင်ကြော့ဟူသည် ဝေန်
အူ (Cape Salang) ခေါ် ဂျန်စီလုံ (Junk Ceylon)
ဖြစ်မည်ဟု ပါမောက္ခ လုစ် က ပြောဘူးပါသည်။ ထို့အပြင်
ငဆောင်းချ်မှာလည်း ဗန်းမော် တဘက် ရှေ့ဝတီ အနောက်
ကမ်းတွင် ရှိမည်ဟု ကျွန်တော်ထင်ပါသည်။ ဤကျောက်စာကား
ပုဂံခေတ် မြန်မာမင်းတို့ ဘုန်းအကြီးဆုံးအခါက ရေးထိုးသည်
ဖြစ်၍ အကျယ်ပြန့်ဆုံး မြန်မာနိုင်ငံသည် ရခိုင်ကို ချန်လှပ်၍
ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံမျှ ရှိသော်လည်း မြောက်ဘက်၌ ဗန်းမော်
သာသာမျှသာ ဩဇာရောက်၍ တောင်ငူ၌မူကား မလေးနိုင်ငံ
အဝပ်ထိ သိမ်းသွင်းမိဘူးဟန် ရှိပါသည်။

ပုဂံမင်းကား သက်ဦးဆံပိုင် ဖြစ်သဖြင့် အလိုတော်ရှိသ၍
ဥပဒေဟု ယူရပေမည်။ အနိရုဒ္ဓိမှ သိပေါ်တိုင်ဒေသင် ရေခဲမြေ
သစ် ဘဝရင်ဟူသော အယူအဆထွန်းကားခဲ့ရကား ဆာကျော့
စကော့က မြန်မာမင်းနှင့် ပတ်သက်၍ -

“ဘုရင့်တန်ခိုးကား အတိုင်းအရှည်မရှိ၊ ကြီးလှ၏။ အများ
လိုက်နာရာသော ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် အဆုံးအမကို၎င်း၊ မင်းဆိုင်ရာ
အဆုံးအမကို၎င်း၊ ကိုယ်တော်တိုင် နှစ်ခြိုက် လိုက်နာ လိုသမျှ
သာလျှင် ဘူအာဏာစက်တွင် အဟန့်အတား ဖြစ်ဘော့သည်။
ထိုမှလွဲ၍ ဘုရင့်သည် သက်ဦးဆံပိုင်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးတော်မျိုး
ကျွန်တော်မျိုးတို့ကို စိုးမိုးသည်။ ဘုရင့် ဆွေတော် မျိုးတော်မူ
အပ နိုင်ငံတော်တွင် အဘကို သားက ဆက်ခံရသည့် ရာထူး၊
သို့မဟုတ် ဘွဲ့အမည်အရည် ဟူ၍ မရှိပါ။ သဒ္ဓါ သလောက်
ချီးမြှောက်သည်ကိုသာ ခံစားကြရ၏။ ရာထူးကိုလည်း မင်းက

ပေးသဖြင့် မင်းမလိုချင်လျှင် ချက်ခြင်းရုတ်သိမ်းခြင်း ခံရမည် ဖြစ်သည်။ ရာထူးမှ ရုတ်သိမ်းခြင်း ခံရသည် ဟူရာ၌ လွတ်ရုံးမှ ဗောင်းနားဘောင်း ဖြုတ်၍ ပါးကွက် အာဏာလက်သို့ ရောက် သည်သာ များသည်။ တနည်းဆိုရသော် ဘုရားကျွန် ကျောင်း ကျွန်မှအပ မည်သူမဆို နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံး ရာထူးအထိ ရပိုင်ခွင့်ရှိ၍ တိုင်းကားပြည်ရွာနှင့်တကွ လူထုအားလုံးကို ဘုရင် အလိုတော်ကျ ပြုလိုရာပြုနိုင်၍ သူပုန်ရန်ကြောင့်သာ မင်းသည် တရားစောင့်ရမည် ဖြစ်သည်။ (အထက်မြန်မာပြည်နှင့် ရှမ်း ပြည် ဂဇက်တီးယား အတွဲ ၁၊ အုပ် ၂၊ မျက်နှာ ၄၆၉)” ပုဂံ ခေတ် ကျောက်စာတို့၌လည်း ဤအယူအဆမျိုးကို ဖော်ပြပါ ရှိ၏။ ဆန်ရှုဒွါ မင်းကို ကော်ကြဝဟိယံ (ပုံ ၁၆၀ က / ၆) ဟု ဇမ္ဗူထိပ် ကျွန်းလုံးရှင် ဖြစ်လေဟန် ချီးပသည်။ မိဖုရား ပဇစ် သည် အေဒီ ၁၂၇၂-ခု၌ ကောင်းမှုပြုလျှင် လင်ဖြစ်သူ ဘုရင် နရသိင်္ဃံဥစ္စနာ ကို-

ရိယံ မြို့ ယံခပ်သိံ သော အသွင် ဖြစ်ထသော မြို့စာသော ငါလင် သွင်မင်ကြီ (ပုံ ၂၃၅ / ၁၀-၁၁) ဟူ၍ ၎င်း၊ မြေးတော် တရုက် မြို့ကို-

အသရိယံဟိယံသော ပုရွာကျာ-သင်္ဃာရတနာသုံပါနိုက်။
 ရှိင်သိယံ မြို့စာသော လူတင်တကာ အေကိုင်ကွယ်ရာ
 ဖြစ်ထသော။ အလုံသော မင်တကာနှင့် ညီညွတ်ထ
 သော။ ဆင် ဖြူစသော ရတနာအပေါင် အဖစ်သွင် ဖြစ်
 ထသော။ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်နိုက် ထွန်သော နိယံကယ်သိုဝ်
 အဟိန်စစ်အရောင် တောက်ပထသော။ အသရိယံဟိယံ
 သော။ ဩဩတုဝနာဒိကျာ ပဝရဓမ္မရာဇ။ ဥတ်စနာ

မည်သောမင်ကြီး။ (ပုံ ၂၃၄ / ၁-၄) ဟူ၍ ၎င်း ရေးသား
ခဲ့သည်။ ဣစ္စာမင်းကိုကား တို့ထက်ပင် ချီးပသေး၏။

‘အရိမတ္တပုရမည်သော ပွည်နိုက်။ အစိုဓ်ရသော အလွင်
အကယ် ဖုန်တန်ခိုဓ်ကြီးစွာထသော ဣစ္စာမင်ကြီး (ပုံ ၂၄၆—
၁-၂)’ ဟူ၍ ပြင်ပါသည်။ ဖော်ပြပါ ချီးမွမ်းခဏ်းအားလုံး၌
အခြေခံသဘောကား မင်းဟူသည် နိုင်ငံတော်တွင် တန်ခိုးအကြီး
ဆုံးဖြစ်၍ သက်ဦးဆံပိုင် ရေမြေအလုံးကို အစိုးရသူ ဖြစ်သည်ဟု
ဆိုလိုသည်။ ဓာကျော့စကော့ ယူဆပုံအတိုင်းပင် ဤသို့သော
အာဏာရှင်မျိုး၌ သူပုန်သူကန်ရန်ကို ဝိုးရိမ်စိတ်မှလွဲ၍ အချုပ်
အချယ် ဘာတမျှ မရှိနိုင်ပါ။ သို့သော် ထိုစဉ်က ဗုဒ္ဓသာသနာ
ထွန်းကားနေသဖြင့် မင်းတို့အပေါ်ဝယ် သာ သနာ ရေးက
ကောင်းစွာ လွှမ်းမိုးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မှန်းဆရပါမည်။ ဘုရင်ကို
ပူရှာလောင် (ပုံ ၃၆-၃) ဟု ယူဆမြဲဖြစ်၍ ဘုရားလောင်းတို့ ခလေ
အတိုင်း ကြင်နာခြင်း၊ သီလသမာဓိရှိခြင်း၊ ခွင့်လွှတ်ခြင်းတို့
ရှိမည်ဟု ယူဆရာသည်။ သံဃာတော်တို့နှင့် ဆက်ဆံရာတွင် ဆန္ဒ
ကျင်ဘက်မဖြစ်အောင် အထူး ဂရုပြုသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါ
သည်။ ဘုရင်တပါးသည် သံဃာတို့ ဆူပူ ကန့်ကွက်စရာ ပြုမိသဖြင့်
သတိထား၍ နောက်ဆုတ်သွားရပုံကို အောက်ပါ သာဓကဖြင့်
သိသာပါသည်။

ပုဂံမင်းဆက် နောက်ပိုင်းတဝက်၌ အရညဝါသိကဂိုဏ်း ဗုဒ္ဓ
ရဟန်းတော်များ ခေတ်စား၍ လာကြ၏။ ထိုဂိုဏ်းဝင်တို့သည်
အထူးသဖြင့် ချင်းတွင်းအရပ်၌ လယ်ယာမြေများကို ဝယ်
ယူ၍ သာသနာမြေကို တိုးခဲ့ရာ သာသနာ၌ မြေတိုးတိုင်း ဘုရင်၌
အခွန်အခ ကောက်ရာသောမြေ ရော့ရမြဲဖြစ်၍ တနည်းအားဖြင့်

ဘုရင်က မနှစ်မြို့နိုင်ပါ။ ထို့ပြင် သဒ္ဓါထက်သည့် ဒါယကာတို့က
လည်း မြေပယ်ပေါင်းများစွာ လှူကြမ်းမြစ်သဖြင့် က္လိစ္ဆာမင်း
သည် အခွန်တိုးစေကြောင်းကိုရည်၍ သာသနာ့မြေ အချို့ကို
သိမ်းယူပါသည်။ ထီးမွေကို ဆက်ခံပြီးနောက် မကြာမီ အေဒီ
၁၂၃၅-ခုနှစ် ယင်းမြေများကို သိမ်းယူရာ သံဃာအများ ကန့်
ကွက်သဖြင့် စုံစမ်းရေးအဖွဲ့တဖွဲ့ရသည်။ အဖွဲ့က သံဃာများ
ဘက်မှ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးသဖြင့် ဘုရင်က အလျော့ပေးခဲ့ရ၏။
(ပုံ ၉၀-၁၅-၁၆၊ ပုံ ၂၃၁ ၁-၆)။

ယင်းသာဓကမှ အရေးပါသော အချက် ၂-ချက်ကို သိရှိရ
ပါသည်။ ပထမအချက်ကား မြန်မာမင်းတို့အပါးတွင် မင်းလို
လိုက်၍ မင်းကြိုက်သာ ပြောသော အချောင်သမားသာ အမြဲရှိ
နေသည်ဟူ၍ မယူဆသင့်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပညာရှိတို့ကို ဆည်း
ကပ်၍ အရေးကြုံလျှင် ပညာရှိစကားကို နာယူသည်ဟု သိရပါ
သည်။ ပြဿနာကြီးလျှင် စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ဖွဲ့၍ ဆောင်ရွက်စေ
သည်မှာ ထုံးစံဖြစ်၍ တရုတ်ပွိုယ်ကဲ့သို့ ခက်ထန်သော မင်းသာ
လျှင် တရုတ်တို့ ကျူးကျော်မလာမီက အမှု အမတ်စကားကို ပြစ်
ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ (မှန်နန်း အပိုဒ် ၁၄၇) အေဒီ ၁၂၉၁-ခု
ကျောက်စာအရ ဘုရင့်အပါးတော်ဝယ် သံပျင်ကလန် သုဇယ်
တောဟုရာသွာသုခမိန်(ပုံ ၂၇၂-၁၈)တို့ ရှိမြဲဖြစ်ပါသည်။ ကျန်
စစ်သား၏ နန်းတော်ကျောက်စာ (အေဒီ ၁၁၀၁-၂) အရ
ကောက်ရလျှင် ဟုရာတို့ကား ဗြဟ္မဏတို့ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။ အခြား
ကျောက်စာ တခုအရလည်း က္လိစ္ဆာမင်းသည် အေဒီ ၁၂၃၅-ခုနှစ်
နန်းသိမ်းပြီး ချက်ခြင်း ဗြဟ္မဏဟူရာတို့ကို ပယ် ၁၀၀ -သောမြေ
ကိုပေးလှူတူး၏။ (ပုံ ၁၀၂-၁၈)ဘိသိက်ပွဲတွင် ပါဝင်ရသော

ပုဏ္ဏားတို့ဖြင့်ဟန်တူပါသည်။ ဒုတိယအချက်ကား တဘက်ဘက် တွင် ပျက်စီးနိုင်သည့် အတိုက်အခံနှင့်တွေ့လျှင် ဣစ္စာကဲ့သို့ စိတ် မာန်ရှိသော မင်းပင်လျှင် အလိမ်မာသုံး၍ လျှော့ပေးရန်နား လည်ပါသည်။

နိုင်ငံတွင်မင်းသည် အရေးအပါဆုံး ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးဟူသည် မင်းတပါးတည်း ဆောင် ကျဉ်း ၍ ရ ကောင်းသည်မဟုတ်။ နိုင်ငံတော် ကျယ်ပြန့်လာသည်နှင့် အမျှ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကူညီရန် ဝန်နှင့် အရာရှိများ ခန့်ထားရသည်။ ဝန်ကိုသက္ကဋ္ဌ အမာတယ မှလာသော အမတ် အမည်ဖြင့်ခေါ် ဝေါ်၏။ ကြီးသောဝန်ကို ဆောင်ယူသဖြင့် ဝန်ကြီးဟူ၍သာ အ မည် မပေါ်သေးပါ။ သို့သော် အမတ် ကို ကြီးတပ်၍ကား မကြာခဏ အသုံးအစွဲပြုပါသည်။ မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိနှင့် စစ်အရာရှိဟူ၍ သီးသန့် ခွဲခြားထားခြင်းမရှိသဖြင့် မည့်သည့် အမတ် သို့မဟုတ် အရာရှိမဆို အရေးကြုံလျှင် စစ်ဗိုလ်လုပ်၍ ကွပ်ကဲတိုက်ခိုက်ရမည့် တာဝန်ရှိကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒါယ ကာ အနန္တသူရသည် အေဒီ ၁၂၂၃-၌ ကောင်းမှုပြုသောအခါ ရာထူးကိုဖော်ပြရာ၌ အမတ်ဘျား၊ မဟာသေနာပတိ (ပုံ ၇၃-၁) ဟုရေးခဲ့ရာ ၎င်းသည် နာတောင်များမင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် လည်း အမှူးအအုပ်၊ စစ်မက်ရေးတွင်လည်း အကြီး အကြပ်ဖြစ် ကြောင်းဆိုလိုသည်။ ယင်း အနန္တသူရ အပါအဝင် နာတောင် များ နန်းတော်၌ အမတ်ငါးပါးရှိပါသည်။ နောက်ထပ်လေးပါး ကား အသင်္ချာ၊ အသွတ်၊ ရာဇသင်္ကြံနှင့် စတုရင်္ဂသူ (ပုံ ၄၂-၁၇ ပုံ ၁၉၀.က-၁၂) တို့ဖြစ်ကြ၏။ အခိုက်အခါကြုံသဖြင့်ပြောလို သော အချက်တချက်မှာ ဤသို့ အမတ်ငါးပါးရှိကြောင်း သိရ

သဖြင့် အစဉ်အလာ ပြောစမှတ်ပြုသည့် လွတ်တော်စပုံနှင့် လွတ်
တက် အမတ်ကြီးလေးပါး ပေါ်လာပုံကို ဆက်လက် ယုံ
ကြည်၍ မဖြစ်စေဘူးပါ။ ကျွန်တော်တို့ မှတ်သားဘူးသည့်ကား
နာတောင်များ၌ ဖတ်ကိုလေးယောက်ရှိရာ အုပ်ချုပ်ရေးတွင်
အထူးဝါယမပြု၍ ကူညီသဖြင့် ဝန်ကြီးလေးပါးဖြစ်လာ၏။ ယခု
ကျောက်စားပါ အထောက်အထားများအရ အမတ် ငါးပါးရှိ၍
တဦးတလေမျှ ဘုရင်နှင့်သွေးသားတော်စပ်သည်ဟု ဖော်ပြခြင်း
မရှိပါ။ ဤအမတ် ငါးပါးသည် ဘုရင့်သားချင်းများ ဖြစ်သော
ပျံခဲနှင့် သိမ်ပိစည်တို့ ပုန်ကန်သည်ကို နှိမ်နင်းပေးသဖြင့် ရဲ
ဆူဟူ၍ တဦးလျှင် မြေပယ် ၇၀၀-စီရခွဲဘူးသည်။ ယင်းသည်
ပစ်လျှင် အုပ်ချုပ်ရေးအမှုထမ်းနှင့် စစ်မှုထမ်းဟူ၍ အသီး အ
ခြားမရှိကြောင်းကိုပြသောသဘောတရားဖြစ်ပါသည်။ နာတောင်
များ လက်ထက်မြောက်အရပ်(တကောင်း)၌ တိုက်ရေး ခိုက်ရေး
ပေါ်ခဲ့သဖြင့် လက္ခဏာနုလက်ငယ်ကို စေ့သွတ်နှိမ်နင်း စေရာ
အောင်ပွဲရသဖြင့် ဆုတော်များပေးသနား၏ (ပုံ ၂၃၁ ၁-၁)။
ပုဂံမင်းဆက် ကုန်ဆုံးခါနီး၌ စစ်သူကြီး ဟူသောဘွဲ့ကို စစ်ထွက်
သောအမတ်များအား ပေးလေ့ရှိသည်။ ဥပမာအသစ်ယာ၊
သိမ်သူ၊ ရာဇသင်္ကြံ တည်းဟူသောတရုတ်စစ်ပြီးနောက် ကျော်
စောလာသော ရှမ်းညီနောင် သုံးဦးအား အပတ်ကြီး သို့မဟုတ်
သံပျင်ကြံ ဟု ခေါ်ဝေါ်ရေးသားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ (ပုံ ၂၇၄-
၁၅၊ ပုံ ၂၇၅-၁၄၊ ပုံ ၂၉၁-၁၁၊ ပုံ ၂၉၇-၃၀) သို့ရာတွင်အေ
ဒီ ၁၂၉၂ ရေးထိုးသော ကျောက်စာတစ်ခုတွင် ၎င်းတို့အား
စစ်သူကြံ ဟု ဘွဲ့တပ်၍ ခေါ်ဝေါ်သည်ကို အောက်ပါအတိုင်း
တွေ့ရှိရပေသည်။

“ပုကမ်မင်ကြီ တေ့လွှ်စိထသော။ အတုမည်ထသော။ စင်သွ
ကြီးလွှ်သော။ သိရိအသင်္ချာ။ ရာဇသိဟသူမည်သော။ တရုတ်ခခိ
ကိုဝ်နိုဝ်နင်သ။ ညီအစ်ကိုဝ် ၃ ယောက်(ပုံ ၂၇၆က-၃-၅ ”

က္ခန္ဓာမင်းလက်ထက် အမတ်ကြီးကား ပနောရာဇ (ပုံ ၂၃၁
ခ-၆) သို့မဟုတ် မနုရာဇာ(ပုံ ၃၃၁ ခ-၇)ဖြစ်၍ မမ္မသတ်ကို
ပေးပေသော မနုနှင့် အမည်အားဖြင့် ဆက်သွယ်လျက်ရှိပါသည်။
မနုရာဇသည် ကျော်ဇောသောတရားသူကြီးလည်း ဖြစ်နိုင်စရာ
အကြောင်းရှိပါသည်။ ယင်းသည် ကောင်စင်မဟာသမန် (ပုံ
၁၅၈-၂၀-၂၁)ခေတ် ဘုရင်ခံရာထူးနှင့်ကိုဝ်မှု (ပုံ-၂၃၄-၃၀)
ခေတ် ကိုယ်ရံတော်တပ်မှူး တည်းဟူသော အရေးပါအရာရောက်
သည့်ဌာနများမှ အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်ရသည်။ ဤသည်လည်း
အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စစ်ရေးကိုပေါင်းစပ်၍တာဝန်ယူရခြင်းသာကေ
တခုဖြစ်ပါသည်။

အမတ်ပြီးလျှင် သံပျင်နှင့်ကလန်တို့ရှိကြသေး၏။ ယင်းတို့၏
တာဝန်အတိအကျကို မပြောပြနိုင်သေးပါ။ ကလန်သည်သံပျင်
ထက်ရာထူးအဆင့်နည်းဟန်ရှိ၏။ ပုဂံခေတ် နောက်ပိုင်းကျောက်
စာများ၌သံပျင်နှင့်အမတ်ကို အရည်တူထား၍ သုံးစွဲပုံကို တွေ့
ရသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ ဘုရင်ခံ မနောရာဇ ကိုပင် တခါက
သံပျင်မဟာသမံ(ပုံ ၂၆၈-၃)ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဤနည်းနှင့်နှင်
ပင် နာတောင်များ၏ သေနာပတိ အနန္တသူရကို သံပျင်အနန္တသူရ
(ပုံ၇၈ခ-၁၁)ဟုခေါ်ခဲ့ဘူးပါသည်။ တရားသူကြီးများကိုလည်း
ကြာသံပျင်(ပုံ ၇၈-ခ-၉)ဟုခေါ်စမှတ်ပြုပါသည်။ ထို့ကြောင့်
ယခုအခါဝယ်သံပျင်ကို အောက်တန်း အရာရှိဟု နားလည်ကြ
သော်လည်း(ဂျပန်ဆင်အဘိဓာန် စာမျက်နှာ ၁၈၀) အမတ် နှင့်

အရည်တူဟူ၍ ယူရအံ့လောဟုပင် ထင်မိပါသည်။ ထိလိုင်မင်၏ ဂုဏ်များသောကျန်စစ်သားအမည်ပင်လျှင် ကလန်ဝစ်သာ မှ ဆင်းသက်လာသလောဟု သံသယရှိသူတို့ ရှိပါသည်။ (ရှေးအသုံး အနှုန်းတွင် စစ်သားဟူသည် အုပ်ချုပ်သူမင်းသားအဓိပ္ပာယ်ရ၍ စင်အမှုထမ်းကို စစ်သည် သူရဲဟူ၍သာ ခေါ်ရကား ကလန် စစ် သားသည် အစိုးရသူ အရာရှိဟုကောက်ယူသူတို့လည်း ရှိပါ၏။) ယင်းသို့ဖြစ်မှု ယခုအခါ ရွာသူကြီးသာသာရှိသူကို ကလန် ဟု ဆိုလျှင် ပုဂံမင်ကြံ မဖြစ်မီက ထိလိုင်မင် ဖြစ်ခဲ့သူ လူစွမ်း ကောင်းကို နှိမ်ရာရောက်နေပေမည်။ ကလန် ဟူသည်လည်း အတန်ပင် အဆင့်အတန်းမြင့်သော အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိဖြစ်မည် ထင်သည်။ ယင်းဝေါဟာရနှစ်ခုနှင့်ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ဂျီ အိပ်ချ်လုတ်၏ အဘိုးတန်လှသော မှတ်ချက်ကား-

“သံပျင်၊ ကလန် မြန်မာစာတွင် အလွန် အသုံးများသော် လည်း ယင်းတို့ကား မွန်အရင်းခံဖြစ်ကောင်း၏။ စာပေသမိုင်းကို အရာ အထူးဘွဲ့တခုအနေဖြင့် ယိုးဒယား လောပူရီတွင်တွေ့ရှိသော (ပြင်သစ်အရှေ့တိုင်းစာစောင် အတွဲ ၂၅၊ စာမျက်နှာ ၁၈၆- နှင့် အတွဲ ၃၀ စာမျက်နှာ ၈၃-၄-ကြည့်) ၈-ရာစုနောက်ပိုင်း ကဟု ထင်ရသည့် ရှေးအကျဆုံး မွန်ကျောက်စာ၌ ပါရှိသည်။ ကျန်စစ်သား နန်းတော်ကျောက်စာ (အက်ပီဂရပ်ဖီးယားဗာမင်နို ကား အတွဲ ၃ အပိုင်း ၁ ကျောက်စာ အမှတ် ၁၁) ၌ ကလန်ကို မကြာခဏ တွေ့ရ၍ တဝယ်နှင့် အချို့ ဒေသတို့၌ တွေ့ရသော ရှေး မွန်အုပ်ချုပ်အရာရှိများ (မြန်မာပြည်ကျောက်ဝန်၏နှစ်ချုပ်အစီ ရင်ခံစာ ၁၉၂၄၊ စာမျက်နှာ ၃၀-၄၀) တွင်လည်း (သံပျင်) ကို တွေ့ရပါသည်။ (မြန်မာသုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၃၀ အပိုင်း-၁

စာမျက်နှာ ၃၀၅-မှ ထုတ်နှုတ်ချက်) မစ္စတာ အိပ်ချ်အယ်လ်
 ရော့တိုးကမူ သံပျင်နှင့်ကလန်တို့သည် အထက် ကိုးကားသော
 ယိုးဒယားမှ မွန်ကျောက်စာတို့တွင် ပါသည့်အတိုင်း မွန်စစ်မြစ်
 စကားအသုံးများ မဟုတ်မူ၍ ရာထူးထက် လူအမည်နှင့်ပို၍သက်
 ဆိုင်ဟန် ရှိသည့်အပြင် ပုဂံတွင်တွေ့သော မွန်ကျောက်စာများ၌
 ပါရှိပြန်သောအခါ၌လည်း မွန်ဝေါဟာရဟူ၍ တထစ်ချမယူအပ်
 ချေ။ အကြောင်းသော်ကား မြန်မာနန်းတွင်း ကိစ္စတခုကို မွန်
 ဘာသာဖြင့် ရေးသားဖော်ပြထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။
 ဆိုထိုက်သည်ဟု ယူဆသည်။”

ရံဖန်ရံခါ ဘုရင်လိုလားသူတို့ အကဲရောက်မည် ဖြစ်သော်
 လည်း စင်စစ် နန်းတော်အသုံးခံအမတ်နှင့် အရာရှိတို့သည် ပညာ
 တွင် အခေါင်အထွဋ်မျှ တတ်မြောက်ကြရန် လိုအပ်မည်ဟု ထင်
 ပါသည်။ အမတ်တဦး၏ ပညာအရည်အချင်းကို အေဒီ ၁၂၇၈-
 ကျောက်စာတခု၌ ဖော်ပြပါရှိဟန်ကား-

“ပိဋကတ်သုံးပုံလေတတ်စွာထသ။ သင်္သကြိုက် ဗျကာရိုက်ဟု
 ရာသ္မာအမှုလေတတ်ထသော စတရင်္ဂဘိဇယံမည်သော။ အမတ်
 ကြီ (ပုံ ၂၀၉-၃-၅)” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ အမတ် သံပျင်
 ကလန် တို့အပြင် အခြားနန်းတော်အမှုထမ်းများစွာလည်း ရှိပါ
 သေးသည်။ အထူးအခြားမခွဲဘဲ တပေါင် တည်း ယင်းတို့ကို
 မင်ချင် (ပုံ ၂၅၇-၆၊ ပုံ ၂၆၈-၁၀၊ ၁၁၊ ၃၀) သို့မဟုတ်
 မင်စေ (ပုံ ၂၁၅ ၁-၆) သို့မဟုတ် မင်လုလင် (ပုံ ၂၉၀ ၁-၂)
 ဟု ခေါ်ပေမည်။ တစုသော အမှုထမ်းတို့ကား သူငယ်တော
 (ပုံ ၂၃၄-၂၅၊ ပုံ ၂၅၇-၆၊ ပုံ ၂၇၂-၁၊ ပုံ ၂၇၃-၁၈၊
 ၂၇၇-၂၁၊ ပုံ ၂၈၂-၁၄၊ ပုံ ၃၀၅-၁၅) တို့ဖြစ်၍ ဘုရင်လို

လားသည့် ဘွားဘက်တော် ကဲ့သို့သော သူများဖြစ်ဟန် တူပါသည်။ သူငယ်တို့ ကို မှုဆိုင်(ပုံ ၂၇၄-၁၆)နှင့် တခါက တွဲဘက်ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရဘူး၏။ နောက်အခါ နန်းတော်၌ အတွင်းဝန် နာခံတော် သံတော်ဆင့် စာရေးဟူ၍ ရှိဘိသကဲ့သို့ ထိုစဉ်က အတွင်းရယ်(ပုံ ၂၀၇-၁၃၊ ၁၆)စာမြောင်(ပုံ ၂၃၅-၄၅)စာခိပိုင်(၂၃၂-၂၊ ၁၈)နှင့် စာချီ(ပုံ ၂၆၈-၁၃)တို့သည် ဘုရင့်အမှာတော် အမိန့်တို့ကို ရေးမှတ်၍ အရာရှိတို့ထံ ပို့ရသည် ဖြစ်မည်။ အခွင့်အခါကြုံသဖြင့် ဖော်ပြလိုသည်မှာ စာခိပိုင်ဆိုသူ တဦးသည် တရုတ်ပွယ် ဘုရင်၏ကိုယ်လုပ်တော် မင်မျာ(၂၃၂-၂) ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အဝေးအလံသို့ အမိန့်တော် များပို့ရန် မြင်သူကြီ (ပုံ ၂၅၄ က-၁) ကွပ်ကဲသည့် မြင်စီ (ပုံ ၂၂၂ ၁-၁၄)ခေါ် မြင်းအမှုထမ်းတို့ ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားရေးရာ အဆုံးအဖြတ်တွင် ဘုရင့်အား ကူညီရန် သံဗမ (ပုံ ၁၆၁၁-၃၊ ပုံ ၂၈၅-၁၇၊ ပုံ ၅၉၈ က-၁၂၊ ၂၂)ခေါ် တရားသူကြီးများ ပါသည်။ ရှိယ်တဝိနိယ်အမှုဆင်ခြင်သော သံဗမတိုင် (ပုံ ၅၇၄-၃၊ ၆)ဟု အေဒီ ၁၂၁၈-ကျောက်စာ၌ပါရှိသဖြင့် သံဗမ ဟူသည် ဘုရင့်အပါးတွင် ခစား၍ တရားစကား အရှက်အတင်ရှိလျှင် ကြားနာစစ်ဆေး ဆုံးဖြတ်ရသူများ ဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။ ယင်းတို့ကို အခြားအမည်များဖြင့်လည်းခေါ်ပါလေ့ရှိသည်။ ယခုအခါကဲ့သို့ ကြာသူကြီ(ပုံ ၁၉၁ ၁-၈)ဟု ခေါ်သည်လည်းရှိ၏။ ဓမ္မသတ်သို့မဟုတ် အမှုအခင်း သို့မဟုတ် တရားစီရင်သူဟု အမျိုးမျိုး ယူဆရာသော ကြာ(ပုံ ၅၆၀ ၄-၇)ဟု တလုံးတည်းလည်းခေါ်ပါသည်။ တခါသော် တရားမနှင့် ရာဇဝတ်ကို ခွဲလိုဟန်ဖြင့် အမှုစိတ်(၄၂၁ ၁-၁၇)နှင့် ခိုင်သူကြီ (ပုံ ၂၄၁-၅)

ဟု နှစ်မျိုးပိုင်းခြား၍ ခေါ်ပါသေးသည်။ ခိုင်သူကြီး နှင့် တွဲဖက် လုပ်ရသောသူကို ခိုင်ကြာစာခီ (ပုံ ၂၆၉-၁၃) ဟု ခေါ်၏။ အမျိုး သွီးတရားစီရင်သူတို့ရှိကြောင်း (ပုံ ၁၇၄-၁၁) ကိုလည်း မှတ်သား ရဘူးပါသည်။ နယ်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တိုက်ကိုစီမံခန့်ခွဲရန် တိုက်သူ ကြီး (ပုံ ၁၁-၁၅၊ ပုံ ၂၆၆-၁၇၊ ၁၈) မြို့သို့မဟုတ် ခံတပ်ကို ကွပ်ကဲ ရန် မြိုင်သူကြီး (ပုံ ၃၇၀၊ ၂၃) ကျေးရွာအတွက် ရွာသူကြီး (ပုံ ၂၆၄-၂) နှင့် ဘုရင့်ကျီတော်ထိမ်းကီသူကြီး (ပုံ ၁၆၂-၂၄) တို့ ရှိ ပါသည်။ မြို့တော်အစွန်အဖျားတွင် အုပ်ချုပ်ရန် အမျိုးသွီးဣိယ သူကြီး (ပုံ ၁၉၆-၅) တယောက်အကြောင်းကို အေဒီ ၁၂၆၀- ကျောက်စာတစ်ခု ဖော်ပြပါရှိရာ ယင်းအမျိုးသွီးပင်လျှင် အမိပု ရှာစ် ခေါ် ဘုရင့်မိဖုရားငယ်တပါး ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရ၏။

အခွန်တော်ဆိုင်ရာ ပယ်တိုင် (ပုံ ၃၀၇ ၁-၄၊ ပုံ ၅၇၄ က-ဂ) ခေါ် အရာရှိများလည်း ရှိသေး၏။ အေ ဒီ ၁၂၄၄-ကျောက် စာတစ်ခု သတ်ကျ ဆိုသူကို ပိန်သူကြီး သို့မဟုတ် ပိုလ်သူကြီး (ပုံ ၁၅၃ က ၂၊ ၁၀) ဟု ဖော်ပြပါရှိရာ ယင်း ပိန်သူကြီး ပိုလ်ဟူကြီး ဆိုသူသည် မြေယာ အပိုင်း အခြားကို မှတ်သား ရသူ အရာရှိ ဖြစ်မည်လောဟု တွေးထင် ရပါသည်။ အသေ အခြာမသိပါ။ စပါးစိုက်ရာ ကျောက်ဆည်သည် ဆည်မြောင်း ကိုသာ အားပြုရသဖြင့် ဆည်မြောင်းကြီးကြပ်ရန် အရာရှိအရာခံ တို့ အမှန်ရှိရပေမည် ဖြစ်သော်လည်း ကျောက်စာတွင် ရေးသား ဖော်ပြခြင်းကို တကြိမ်တခါမျှ မတွေ့ရသည်မှာ အံ့ဩဖွယ်ဖြစ်ပါ သည်။ မြောင်းတူးရာတွင် ကြီးကြပ်သူ သုဝ န္ဒပိဇော် (ပုံ ၃၇၂-၃) ဟူ၍ကား အေဒီ ၁၂၂၀-ကျောက်စာ၌ တွေ့ရသည်။ စကားကြုံ သဖြင့် ဖော်ပြလိုသည်မှာ တရုတ်တို့ အေဒီ ၁၃၁၁-တွင် မှတူးပေး

ခွဲသည်ဟု အများယူသော သင်ထွယ်မြောင် (ပုံ ၂၀ က-၂) သည် အေဒီ ၁၁၉၈-ကဲ့သို့ စောစောပိုင်းကပင်လျှင် ရှိနေပါသည်။ (မှန်နန်း အပိုဒ် ၁၅၀၊ လစ် “၁၂-၁၃ ရာစု မြန်မာနိုင်ငံ လူမျိုးများ” အနိဗ္ဗိယ ၁၉၃၁ သန်းခေါင်စာရင်း အတွဲ ၁၁၊ အပိုင်း ၁၊ စာမျက်နှာ ၃၀၀၊ မှတ်စု ၁၁ နှင့် မြန်မာသုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၃၀၊ အပိုင်း ၁၊ စာမျက်နှာ ၃၀၄၊ မှတ်စု ၁၈-ကိုကြည့်)။

နယ်စပ်ကို စောင့်ရှောက်ရန် အကွက်အကွင်းကျသော နေရာ တိုင်း၌ ကင်းချထားဟန်ရှိ၍ ကင်းသည်တို့ကား မြန်မာမဟုတ် သော သူတို့များမည်ဟုထင်ရသည်။ ကျောက်ဆည် မြောက်ဘက် တနေရာရှိ ဆိပ်တောင်ကို စောင့်ရှောက်ရန် စကြပ် ကင်သည် (ပုံ ၁၆၂-၅) တို့ချထားသည်ဟု အေဒီ ၁၂၄၈ ကျောက်စာအရ သိရပါသည်။ အမည်ရွှေမှ ကုံထံ (ပုံ ၁၆၂-၂၄၊ ပုံ ၂၅၆-၃၃) သို့မဟုတ် ဘုမ္မ- (ပုံ ၂၂-၂၊ ၆၊ ပုံ ၂၇၈-၆၊ ၇) ပါသူတို့သည် မြေအရောင်းအဝယ်တွင်သော်၎င်း၊ မြေခွန်ကောက်ခံရာတွင်၎င်း အရေးပါသူများဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့၏ တာဝန်အတိအကျကို မသိရသော်လည်း မြေရှင်လူတန်းစား ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ ရွာ များတွင် ကျေးရွာလူကြီးများဖြစ်ဟန်တူသော သင်ကြီနှင့် သင် လျှင် ဟူ၍ ရှိပါသေးသည်။ ထိုသူများကား ဒေသအလိုက် အ သင်းအပင်း၏ အကြီးအကဲများ ဖြစ်ကြမည် ထင်သည်။ များ သောအားဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ယောက်ျားများ (ပုံ ၇၅ က- ၄၅) ဖြစ်သော်လည်း တခါတရံ သင်ကြီအိုဝ်းသိသင် (ပုံ ၅၃-၈) စသဖြင့် အမျိုးသမီး အမည်ဖြင့်လည်း တွေ့ရတတ်ပါသည်။ ထို့ ထက်ပို၍ ရှုပ်ထွေးစေသည့် အချက်ကား ကွောင် သင်ကြီ (ပုံ ၃၆၇ က-၈) သို့မဟုတ် ရဟန်းတော် အမည်ဖြင့် တွဲ၍

(ပုံ ၆-၉) တွေ့ရခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ သင်ကြိုကို ရဟန်းအတွက် သာသီးသန့်သုံးစွဲခြင်းဖြစ်မှု သင် ဟူသည် သင်္ခါ၏ အတိုဖြစ်၍ သင်္ခါထေရ်ကို ဆိုရာ၏ဟု ယူနိုင်စရာ ရှိပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့မဟုတ်သဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူရန် များစွာ ခက်ခဲလျက် ရှိပါသည်။ ယခုအခါ သိစွမ်းသမျှကား လူဖြစ်စေ၊ ရဟန်းဖြစ် စေ သင်ကြို မှန်လျှင် လေးစားထိုက်သူဖြစ်၍ လူ သင်ကြိုတွင် အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်ရှိသည်ဟုပင် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်သင်ကြို (ပုံ ၂၅၇-၃၂) တိုင်သူကြို (ပုံ ၂၅၇-၃၁) နှင့် တိုင်သည် (ပုံ ၂၅၇-၁၉) ဟူ၍ မြေအရောင်းအဝယ်နှင့် သော်၎င်း၊ မြေယာ ၌ နယ်ခြားတိုင်စိုက်ခြင်းနှင့် သော်၎င်း၊ မြေလှူတန်းရာ၌ မော်ကွန်း တင်သောအခါ၌ သော်၎င်း ပါဝင်ရသူများရှိ၏။ မြေနှင့်ဆိုင် လျှင်လည်း ယင်းတို့ အရေးပါပြန်၍ ခုံလူကြီးများက ယင်းတို့ ကိုပင် အပိုင်းအခြား တိုင်စိုက်ခိုင်းလေ့ရှိသည် (ပုံ ၃၀၇-၄)။ ထိုသို့ စိုက်ထူထားသော တိုင်ကို နှုတ်ပယ်လျှင် ကြီးသော ပြစ်မှုဟု ယူဆသည်။ အရာရှိဟု ထင်ရသော ဗျဉ္ဇသူရ သည် လယ်ပယ် ပေါင်း ငါးရာ့ငါးဆယ်ကို လှူတန်းရာသံဖမ ခေါ် တရားသူကြီး က အသိအမှတ်ပြု၍ သင်ကြိုငဖွယ်သင်နှင့်သင်လျှင် ငဝံသာသင် တို့ကို နယ်ခြား တိုင်စိုက်စေခဲ့ ပြီးနောက် တန်လိုင် ငရပ်နှင့် အ ပေါင်းပါတို့က ထိုတိုင်တို့ကို နှုတ်ပယ်သဖြင့် ဒါဏ်ဍုယ်ပျန် တရာ ပေးဆောင်ရကြောင်း။ အေဒီ ၂၂၆-ကျောက်စာ (ပုံ ၅၇၄ ၁- ၇-၈) တွင် ဘတ်ရပါသည်။ ငွေတကျပ်လျှင် လယ်ကောင်းနှစ် ကေနှီးနှီးရသော (ပုံ ၂၆၈-၃) အခါက ငွေတရာ ဒါဏ်ထား သော အမှုသည် မည်မျှကြီးမည်ဟု ခန့်မှန်းနိုင်ကြပါသည်။ သာသနာမြေအဖြစ် ပေးလှူသမျှမြေကို မင်းအားအကြောင်း

ကြားရသည်ဟု ထင်ပါသည်။ ကျောက်စာတခု၌ မဟာသမန်
 ကဲ့သို့သော အမတ်ကြီးကိုယ်တိုင် အလှူမြေကို အထက်စာရင်း
 တွင် တင်ရကြောင်း တွေ့သည်(ပုံ ၂၀၃-၁၅)။ သို့သော် မှတ်ပုံ
 တင်သော အထူးအရာရှိ သီးခြားရှိပါသည်။ နာတောင်မျှာ ၏
 အမတ်ငါးပါးအပါအဝင် အသွတ် ကိုအက္ခတင်သောမင်အမတ်
 (ပုံ ၉၆-၆)ဟု ခေါ်၏။ မဟာကဿပ နှင့် ဆိပ်တောင်မှစကြပ်
 ကင်သည် တို့၏ မြေမှုတွင် မဟာကဿပ တရား အောင်မြင်ခြင်း
 ကား အထက်စာရင်း၌အမှတ်အသားရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု
 အကြောင်းပြခဲ့သည် (ပုံ ၁၆၂-၈)။ ဤအမှုမျိုးတို့၌ တရားသူ
 ကြီးက ဆုံးဖြတ်ချက်ချလျှင် ထိုစီရင်ချက်ကို မှတ်တမ်းတင်ရမြဲ
 ဖြစ်၏။ အမှုကုန်ခတ်ဝိယ် (ပုံ ၂၁၅ ၁-၁၂)ကား ပေးမြဲ အမိန့်
 ဖြစ်တော့သည်။ ဝာချုပ်စေ (ပုံ ၂၇၂-၂၀)ဟူ၍လည်း ဖော်ပြ
 သည်။ ဖြတ်ထုံးတို့ကို ပိယ်စာတင် (ပုံ ၂၉၆-၂၅) မည်ထင်ပါ
 သည်။ သို့သော် အရေးပါသော အကြောင်းအရာကို—

အမောကွန်တင်၏ လက်ပံက္လ္လ၂ * ၂-ထပ်အကြောထန်ရွက်စာ
 ဟိ၏။ (ပုံ ၄၁၇-၇-၆)

ဟုဖော်ပြသဖြင့် မှတ်တမ်းကို ထန်းရွက်တွင်ရေး၍ သစ်သား
 ပြားနှစ်ချပ်နှင့် ညှပ်ကာ ကောင်းစွာ စည်းလျက် သိမ်းထားပေ
 မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ မိဖုရားနှင့်ဆိုင်သည်ကို မှတ်တမ်းတင်
 ရန် စာရင်းသီးခြား ရှိပါသည်။ ဇေယျပွတ် ကျောက်စာတွင်
 နန်းတက်ပြီး ရှစ်နှစ်အကြာ နာတောင်မျှာ သည် အလှူတော်
 စာရင်းကို အရာရှိလေးဦးအား အထက်ရောင် (ပုံ ၉၀-၅၁၀)
 တွင် တင်စေသည်။

အမှုအခင်းများ၌ ခုံသမာဓိ၏ ကောက်ချက်ကို တရားလို တရားခံ အကြိုက် ညီလျှင် လဘက်ကွမ်းရိုး စားမြဲ ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ မရောက်မီကပင် ဤဓလေ့ပေ ငါ့နေပြီ ဖြစ်သော်လည်း မည်သည့်အချိန်အခါမှ စတင်ပေ ငါပေါက်ခဲ့သည်ဟု မသိရပါ။ အေဒီ ၁၃၀၀-တိုင်အောင် ကျောက်စာတို့၌ ၎င်းဓလေ့ကို ဖော်ပြခြင်းမရှိသည့်ပြင် လဘက်ဟူသော ဝေါဟာရကိုပင် သုံးစွဲသည်ကို မတွေ့ရပါ။ ရှေးမြန်မာတို့၌ ဤအလေ့အကျင့်အစား 'သေသား' များစွာ သောက်စားသည့် ပွဲသဘင်ပြုသော ဓလေ့ရှိပါသည်။ မြေ အရောင်းအဝယ်ပြီးတိုင်း စားသောက် ပွဲတည်ခင်းကြ၏။ ဘုန်းကြီးက မြေဝယ်သည်ပင် ရောင်းဈေး၌ သိမ်ဖိုင်သာဖိုင် (ပုံ ၂၂၄-၁၀၊ ၁၁) ပါရမည်။ ဥပမာ မဟာကဿပ သည်သော (ကဒူး) လူမျိုးတို့ထံမှ ပယ်တထောင်ကို ငွေတထောင်နှင့် ဝယ်သောအခါ၌ ထမင်ဖိုင်သိမ်ဖိုင်သာဖိုင် (ပုံ ၂၆၈-၈၊ ၉)။

ပေးရသည်မှာ ငါးဆဲလေးကျပ် ဖြစ်သည်။ ထိုမျှဖြင့် မကျေနပ်သေးသောကြောင့် သေဘိုးနှစ်ကျပ် တမတ်ထပ်၍ ပေးရ၏။ ယင်းဓလေ့နှင့် ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ဂျီအိပ်ချ်လုတ်က-

“အစွန်အဖျားဒေသများ၌ ဤအကျင့်ကို ပို၍ လေ့သည်။ ပုဂံပျက်စီးပြီးနောက် များစွာ ပြန့်ပွားလာ၏။ ဗုဒ္ဓဝါဒ မထွန်းကားမီ မြန်မာပြည်၏ ယစ်ပွဲ၌ မူးယစ်ခြင်း ရှေးဓလေ့မှ ကြွင်းကျန် ရစ်ခဲ့ဟန် တူ၍ ယခုတိုင် ချင်းတောင်၊ ဝနယ်၊ ကရင်နီ စသော ဒေသတို့၌ ရှိသေး၏။ (မြန်မာသုတေသန ဂျာနယ်၊ အတွဲ ၃၀၊ အပိုင်း ၁၊ စာမျက်နှာ ၃၂၄၊ မှတ်စု ၉၄)”

အလွန်စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းသည့် သားမြေးတိုင်အောင် ဆက်လက် အချင်းပွားသော တရားမမှု တမှုကို အေဒီ ၁၂၆၂- ကျောက်စာ၌တွေ့ရ၏။ (ပုံ ၃၀၁။ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် လူ့မဲ့တပ် သျှင်ခေါ် ကုလားကျမ်းလက်ထက် အေဒီ ၁၁၈၇-၌သွိုင်စကုကြံ က သံဃာထေရ် ငတိတ်သင် ကျောင်း၌ မြေရိုင်း အချို့ကို လှူခဲ့သည်။ ဆရာတော်လည်း ကန်ဆယ်၍ လယ်လုပ်စေ၏။ ကောက်ပဲသီးပွင့်လျှင် ဤသို့ပြုပြင်နိုင်သဖြင့် သွိုင်စကုကြံကအံ့ဩ ဝမ်းသာလျက် မိမိသေဆုံးလျှင် အမေ့ဝေရာသော ပစ္စည်း၌ မပါ စေရအောင် တိတိပပပြောကြား၍ ထပ်လောင်းကာ ဘုရားတွင် ယင်းမြေကို လှူပြန်သဖြင့် ငတိတ်သင် ကျောင်းဘုရားပိုင် ဖြစ်ခဲ့ သည်။ ငတိတ်သင် အသက်အတိုင်း သုံးစားပြီး၍ သွိုင်ဥပစင်က ဆက်ခံသည်။ သွိုင်ဥပစင် လက်ထက် ငစိညစ်မိသင်ကို ရေကန် ဝန်းကျင်၌ ထန်းစိုက်စေ၏။ သွိုင်ဥပစင် အသက် အတိုင်း စား လတ်၍ လွန်လျှင်သွိုင် မှန်တောင်ကဆက်ခံသည်။ ထိုစဉ်သွိုင်စကု ကြံ၏ မြေး အိန်မွန်သင်က အဘိုးပိုင်မြေဖြစ်သဖြင့်၊ အမေ့ဆက်ခံ လိုသည်ဟု တရားစွဲလေသည်။ ကျေးရွာသို့ လှည့်လည် စစ်ဆေး လာသော ကန်သာရင်နှင့် ကန်သကြာတို့ ကြားနာ၍ အထက် ကျောင်း၌ ရဟန်းပြုဘူး၍ စကုကြံလူ့စဉ်က မြင်ကြား လိုက်သော ငဆည်သင်ကို ခေါ်ယူစစ်မေးရာ သွိုင်စကုကြံ ကျောင်းဘုရား ဝယ် လှူသည်ကို ငါသိမြင်သည်။ ကန်ကိုလည်း ငါပင် ဆည် ၏။ ရေတွင်းကိုလည်း ငါပင် တူး၏။ အိန်မွန်သင်က မလှဟု ဆိုလျှင် ဘုရား ကိုင်၍ ကျိန်ပါဟု ထွက်၏။ အိန်မွန်သင် မကျိန်ရဲသဖြင့် ငဆည်သင်က ကျိန်လျက် အထက်နည်း ပြော ပြန်သည်။ ယင်းသို့ ထွက်ဆိုစဉ် မြင်ပါ ကြားပါ သကား

ညောင်ခောက် ဆရာတော်၊ တိုင်မလုပ် ဘုန်းကြီးနှင့် သူကြွယ်
 ငါ့ရောက်လွယ်သင်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရဟန်းတို့အား
 အနိုင်ပေးရသည်။ ယင်းကား အေဒီ ၁၂၂၀-က အဖြစ်အပျက်
 ဖြစ်ပါသည်။ ထို့နောက် သွင်မုန်တောင် ကို သုခမိန်သန်ပေါင်
 သည်၎င်း၊ ဗုဒ္ဓပါသင်ကြီ သည်၎င်း၊ အဆင့်ဆင့် ဆက်ခံကြ၍
 အေဒီ ၁၂၆၂-သို့ ရောက်သောအခါ သွင်သီလကုမာ လက်
 ထက်၌ ဝဉ်သဝတ်မြေ ငါဖုံရောက်သင် နှင့် ပေငယ် တို့ ကန်
 အထက် မြေကို လှုပ်နှိုး၏။ သမန္တပိဝဉ်နှင့် ရာပေါဟ် တို့ ကြား
 နာ၍ စစ်ဆေးရန် ရွာသား ၂၄-ယောက်ကို ခေါ်ယူသည်။
 သွင်ဝကျကြီက ငတ်တံသင်ကျောင်းတွင် လှူသည်ကို သိမှတ်ဘူး၍
 ယခု သီလကုမာ တိုင်အောင် သံဃာ ၆-ဆက် စားသောက်ခဲ့
 သည်ကို သိကြောင်း ကညီတညွတ်တည်း တွက်ဆိုကြသည်။ ထို့
 ကြောင့် ရဟန်းတို့ကိုပင် အနိုင်ပေးရပြန်သည်။

အထက်အမှုကို ဘတ်ရူရသဖြင့် ထိုခေတ်အခါက အမှုများကို
 မည်သို့ ကြားနာစစ်ဆေး၍ ဆုံးဖြတ်သည်ကို သိနိုင်ပါသည်။ အမှု
 ကို ဆုံးဖြတ်ရာ၌ တရားသူကြီး ၂-ဦး ရှိပုံနှင့် သက်သေခံသူတို့
 အမှန်ကိုသာ ဆိုကြောင်း ဘုရားချီ၍ ကျိန်ရပုံတို့ကို စိတ်ပါ
 ဝင်စားတယ်ရာ တွေ့ရှိရပါသည်။ တရားရေးရာနှင့် ပတ်သက်၍
 အခြားအရေးပါသော အချက်တချက်ကား ပုဂံကျောက်စာတို့
 တွင် အေဒီ ၁၂၄၉-ကျောက်စာ (ပုံ ၁၇၄-၁၄) မှ လဲ့၍ ကျန်
 ကျောက်စာတို့၌ မေ့သတ်ဟူသော ဝေါဟာရကို ရေးသား ဖော်
 ပြခြင်း မတွေ့ရပါ။ ရာဇသတ်ကိုလည်း မတွေ့ပါ။ ထို့ကြောင့်
 မြန်မာ မေ့သတ်ကို ရှေးကျလှပါသည်ဟု ပြောဆိုကြသည်မှာ
 မှား၏ဟူ၍ပင် ပြောချင်မိပါသည်။ ဥပမာ ဒေါက်တာဖောရူမိမာ

က ဓမ္မဝိလာသဓမ္မသတ်ကို အေဒီ ၁၁၇၂-၌ ပြုစုခဲ့သည်ဟု
ကျာဒင်ဆုရာတမ်း(စာမျက်နှာ ၃၅-၆)၌ ရေးသား၏။ တလိုင်း
ဘုန်းကြီး သာရိပုတ္တသည် ထိုဓမ္မသတ်ကိုပြုစုသဖြင့်ဒုတိယစည်သူ
(၁၁၇၄-၁၂၁၁)မင်းက ဓမ္မဝိလာသဘွဲ့ကို ဆက်ကပ်သည်ဟူ၍
လည်း ယုံကြည်ကြ၏။ ဒုတိယစည်သူကို ဆက်ခံသူ နာတောင်များ
၏ဆရာကားအောက်သားတလ အရှေ့မောလညာ ရွာမှဖြစ်၍
နာတောင်များ မင်းဖြစ်လျှင် ဓမ္မရာဇဂုရုဘွဲ့ကို ဆက်ကပ်ခဲ့သည်။
သို့သော် ဤဓမ္မရာဇဂုရုနှင့် ဓမ္မဝိလာသတို့ တဦးတည်းဖြစ်သည်
ဟု မဆိုနိုင်ပါ။

ဣစ္ဆာမင်းသည် တိုင်းကား ပြည်ရွာ သာယာ၍ ခိုးသား
ထားပြုမရှိစေရန် မည်သည့်မင်းမျှ မလုပ်ခဲ့ဘူးသေးသော နည်း
ကို တီထွင်၍ ခိုးသူတို့ ရွံလောက်အောင် ပြန်တမ်းတခု ကျောက်
တွင် ရေးထိုးခဲ့၏။ (ပုံ ၆၆ က-ခ၊ ပုံ ၆၇-၉၊ ပုံ ၇၀၊ ပုံ ၇၂
နှင့် ပုံ ၇၄၅ က-ခ)။ ပြန်တမ်းရက်စွဲကား ၁၂၄၉-ခု မေလ
၆-ရက် ကြာသပတေးနေ့ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို ကျောက်ထက်
ရေးထိုး၍ အိမ်ခြေ ငါးဆယ်ကျော်သော ရွာတိုင်း၌ တတိုင်စီ
ထားရမည်ဟု အမိန့်ထားခဲ့သည်။ သို့သော် ယနေ့အထိ ၁၀-တိုင်
သာ တွေ့ရဘူးသေး၏။ ရှေးမင်းတို့ကား ခိုးသူကို တံကျင်လျှိုခြင်း
မှစ၍ များစွာသော နှိပ်စက်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်ခဲ့မှုလည်း ငါ
လက်ထက်တော်တွင် ဤသို့မပြုလို။ သတ္တဝါအများကို မိမိရင်၌
ဖြစ်သော သားကဲ့သို့ ချစ်ခင်သဖြင့် ဤစကားကို ဆို၏ဟု နိဒါန်း
ပျိုးလျက် မဇ္ဈိမနိကာယ အင်္ဂုတ္တရနိကာယနှင့် မိလိန္ဒပညာကျမ်း
တို့မှာ များစွာ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော နှိပ်စက်ခန်းတို့ကို
ပြုက်ရာ ကွက်နှုတ် ဘာသာပြန်၍ ဤနည်းတို့မှ တနည်းနည်းဖြင့်

သူခိုးကိုမိလျှင် အပြစ်ဒဏ်ပေးရလိမ့်မည်ဟုကြေညာခဲ့၏။ ပြော
သလောက်ရက်စက်နိုင်စွမ်းမည် မဟုတ်သော်လည်းယင်းသို့ ခြိမ်း
ချောက်လျှင် ကြောက်ရွံ့သဖြင့် နေပြည်တော် နိုင်ငံတော်စသည်
တွင် ပြုပြင်ကောင်းမွန်လာကြလိမ့်မည်ဟု မြော်လင့်ထားဟန်ရှိ
သည်။ ယင်းပြန်တမ်း၌ အပြစ်ပေးရာဝယ် လမ်းညွှန်အဖြစ်သုံးရန်
အမုန့်နှင့် စာရှိဟု ဖော်ပြပါရှိခြင်းကား အဘိုးတန်လှသည်။

“ခိုင်သော ဟုတ်စင်မှုကား၊ အမုန့်စာကို ဖက်စိမ်း၊ အမုန့်
စာတွင် အကြင်သူခိုင်သည် ဣမည်သော အလွှစိတေ ပွစ်မှုကား၊
ဣမည်သော တန်ပိယ်တေပိယ် အပ်အော်ဟူပိယ်အံ” ။

ဤတွင် အမုန့်စာကား အဘယ်နည်း။ အတိအပ ဖြေရန်
ခဲယဉ်းမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုခေတ်အခါ၏ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး
ဖြစ်မည်ဟု မှန်းဆရာသည်။

အခွင့်တော် ကောက်ခံခြင်းနှင့်စပ်ဆိုင်သော အကြောင်း
အချက်တို့ကို အနည်းငယ်မျှသာ သိပါသည်။ ကျောက်စာတတိုင်
အရ မြေခွန်ကား ပယ်တရာလျှင် ခါးဆီး အထည်တရာ (ပုံ ၃၉၂-
၃-၄) ဖြစ်၍ နောက်တတိုင်အရ မြေပယ်သုံးထောင်လျှင် ကြေး
အချိန် ၁၀၀-နှင့် အထည်တရာ ပေးရ၍ စပါးခင်းအတွက်
တပယ်လျှင် စပါးတတင်း ပေးရ၏။ (ပုံ ၃၉၀၊ ၃၀၊ ၃၁)။
အင်းခွန်မှာ ကြေးအချိန် ၁၀-ဖြစ်ပါသည်။ (ပုံ ၃၉၂-၆) သာ
သနာမြေကို အခွန်စီးကြပ်သော သူကြီးတယောက် အကြောင်း
ကို အေဒီ ၁၂၆၀-ကျော်စာ၌ ဘတ်ရဘူး၏။ (ပုံ ၃၉၆)။
ယင်းသို့ မအပ်မရာပြုသည်ကို မင်းအသိအကြားဖြစ်စေရန် သုခ
မိန်သားကို တရုတ်ပွယ်ထံသို့ ဆရာတော် သမန္တဘဋ္ဌရာက စေ
လိုက်ရာ မင်းအသိသဖြင့် အမတ်ကြီး မဟာသမန်ကို သူကြီးအား

တားမြစ်၍ ထိုမြေကို အစဉ်အဆက် အခွန်အခ အားလုံးမှ လွတ်ငြိမ်းရန် အမိန့်တော်ပြန်စေသည်။ ယင်းအမိန့်တော်နှင့် တကွ နောင် အစိုးရ အမှုထမ်းတို့ အခွန်ခွဲလာလျှင် မြေမျို၍ အဝီစိသို့ ကျစေတည်းဟု မဟာထေရ်၏ကျိန်စာပါ ကျောက် စာရေးထိုးထားခဲ့သည်။

အထက်က အနည်းငယ် ဖော်ပြခဲ့ဘူးသော လွတ်တော် အကြောင်းကို ထပ်လောင်း၍ ဆွေးနွေးရန် လိုပါသည်။ ဒုတိယ ဧည့်သူမင်း၏ သားတို့တွင် နာတောင်မျှာကား အငယ်ဆုံး ဖြစ် လင့်ကစား အစ်ကိုလေးယောက်ကိုကျော်၍ မင်းမြှောက်ခြင်း ခံရသည်ဟုဆို၏။ မြန်မာရာဇဝင်တို့၌လာသော ယင်းဝတ္ထုသွား ကိုယူ၍ မစ္စတာ ဂျီအီးဟာဗေက လွတ်တော် ပေါ်လာပုံကို ဖော်ပြရာ၌—

“နောင်တော်တို့က ညီ နန်းရသည်ကို ကြည်ဖြူနိုင်သော အချက်တချက်ကား စစ်အင်အားဖြင့် မင်းအာဏာ အားလုံးကို ၎င်းတို့လက်တွင်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ မင်းသားကြီးလေးပါးသည် နေ့စဉ်တွေ့လျက် နိုင်ငံတော်ကိစ္စ အဝဝကို ဆောင်ရွက်ကြ၏။ ဤနည်းဖြင့် ဘုရင်ခန့်အပ်သော အဖွဲ့အနေဖြင့် လွတ်တော်ရုံးပေါ်လာ၍ ဝန်ကြီးအဖွဲ့အဖြစ်ဖြင့် မြန်မာမင်းဆက် ကုန်ဆုံးသည်အထိ ရှိနေပါသည်။ (ဂျီအီးဟာ ဗေ၊ မြန်မာရာဇဝင် စာမျက်နှာ ၅၄)။”ဟု ရေးသားခဲ့၏။ ပော်ပြပြီးသည့်အတိုင်း နာတောင်မျှာ ၌ အမတ်ငါးပါးရှိ၍ ညီအစ်ကိုများ မဟုတ်ပါ။ ဇေယပွတ်ကျောက်စာ (ပုံ ၉၀-၂၀) အရ နာတောင်မျှာ သည် ညီအငယ်ဆုံး မဟုတ်ကြောင်း အတိ အကျ သိရပါသည်။ နာတောင်မျှာ ဟူသော နားတန်ဆာ နား

ဧည့်ခန်းပေါ်များသော သင်္ခါတို့ အဓိပ္ပာယ်ရသည့် အမည်ကို ထီးမွေကို ဇွဲနှင့်တောင်းသော နန်းတောင်းများဟု အဖတ်မှား ကြသဖြင့် ထိုအမည်နှင့်ဆက်သွယ်၍ ဝတ္ထုတပုဒ် တီထွင်ရလျက် လွတ်တော်ပေါ်လာပုံ ဝတ္ထုကလည်း အဆစ်ပါခဲ့ရသည်။ ပုဂံ ခေတ် ကျောက်စာအားလုံး၌ လွတ်တော်ဟူသော ဝေါဟာရ တလုံး တလေမျှ ဖော်ပြပါရှိခြင်းကို မတွေ့ရဘူးပါ။ လွတ်တော် အစား ပုဂံမင်းတို့တွင် တရားစီရင်ရာ အလှူဒါနပြုရာ ညီလာခံ ဟူ၍ ကွန် အမည်ဖြင့် ခမ်းမဆောင်များစွာရှိပါသည်။ ထိုခမ်းမ မျိုး၌ အမတ်တို့ဆို၍ ပြည်ရေးပြည်ရာကိုလည်း ထမ်းဆောင် ပါသည်။

ယင်းတို့ကား ကွန်ပြောက် (ပုံ ၇၉၊ ၁-၉) ကွန်ပြောက်ကြီ (ပုံ ၂၀၃-၃၀) ကွန်ပြောက်ငယ် (ပုံ ၂၃၄-၂၀) ကွန်သာယာ (ပုံ ၅၄-၇) ကွန်မြင် (ပုံ ၁၉၆-၁) ဆင်ရွှေကွန် (ပုံ ၈၆-၅) နှင့် စင်ကြယ်ကွန် (ပုံ ၂၃၄-၂၆) တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ များပြား သော ကွန်တို့အနက် ကွန်ပြောက်မှာ အရေးအပါဆုံးဖြစ်ဟန် ရှိ၍ အစောင့်အကြပ်များ အမြဲထားရှိရသည်။ တခါက သိမ် မသောက်ကွန်ပြောက်စောင် (ပုံ ၂၇၀-၃၀)ဟု ဖော်ပြထား သည်ကိုပင် တွေ့ရ၏။ ဘုရင်မင်းမြတ် ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုရာ ခမ်းမလည်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကွန် ပြောက်တွင် နေ့စဉ် အလှူပြု၍ ရေစက်သွန်းချကြောင်း တွေ့ရ သည် (ပုံ ၂၇၄-၁၄)။ မဟာထေရ်ကို လှူအဖွဲ့ရှိလျှင်လည်း 'ကွန် ပြောက်'၌ပင် လှူသည်။ (ပုံ ၂၇၉-၂၀)။ 'ကွန်ပြောက်'၌ပင် အမတ်အားလုံး တွေ့ဆုံရသည်ဟု အေဒီ ၁၂၇၅-ကျောက်စာ၌ ပါရှိ၏။ (ပုံ ၂၄၅ ၁-၆) ထို့ကြောင့် အမတ်တို့ တိုင်းရေးပြည်မှု

ဆောင်ရွက်ရာ ဌာနလည်း ဖြစ်ကောင်းစရာရှိပါသည် (ပုံ ၂၃၄-၂၀)။ ‘ကွန်ပျောက်ငယ်’ နေတော်မူစဉ် ‘ဣစ္စာ’ ကမိဖုရား ‘ဗွာဇစ်’ ကိုကျွန် ၁၅၀-နှင့် မြေပယ် ၁၅၀-ပေးရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရ၏။ (ပုံ ၂၃၄-၂၀-၃၀) ထို့ပြင် အထက်မှတ်တမ်းတွေ့သည့် ကျောက်စာ၌ပင် ‘ကွန်ပျောက်ငယ်’ တွင် ‘ဣစ္စာ’ ညီလာခံစဉ် ‘ဣစ္စာ’ နန်းတက်ပြီးစ အေဒီ ၁၂၃၅-ခုနှစ်တွင် ‘သီရိဝဓနာ’ တို့ ပုန်ကန်မှု၌ ပါဝင်သဖြင့် နေပြည်တော်မှ နှင်ထုတ်ထားသော ‘သိမ်ပိကြံ’ ၏မယား လာရောက်၍ မိမိလင်ကို အပြစ်မှ ခွင့်လွှတ်ပါမည့်အကြောင်း လျှောက်ထားသည်ကို ဘတ်ရသည် (ပုံ ၁၃၄-၃၁-၄) နှင့် (ပုံ ၁၁၂-၂၄-၆)။ ‘ဣစ္စာ’ ကား မိဖုရားငယ်မှ မြင်သောသား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မင်းအဖြစ် ဆက်ခံသည်ကို ‘သိမ်ပိကြံ’ အပါအဝင် မလိုသော မင်းသားတို့က ပုန်ကန်ကြ၏။ ကျောက်စာတွင် ပါသည့်အတိုင်း ‘သိမ်ပိကြံ’ ကို ခွင့်လွှတ်သော်လည်း မင်းသားပိုင် လယ်ယာပစ္စည်းအား လုံးကို သိမ်းယူခြင်း ခံရသည်။ မိဖုရား ‘ရတနာပုမိ’ အေဒီ ၁၂၆၂-တွင် သေဆုံးသော အခါ၌ ‘တရုတ် ဗွိယ်’ က ရဟန်းတို့ကို ‘ကွန်ပျောက်ကြံ’ သို့ပင့်၍ များစွာသော အလှူကိုပြုသည်။ (ပုံ ၂၀၃-၁၆)။ ‘ကွန်သာယာ’ နှင့် ပတ်သက်၍ကား စိတ်ပါဝင်စားဘွယ်ဖြစ်သော အဖြစ်အပျက်အခု ရှိပါသည် (ပုံ ၂၀၆-၆၊ ပုံ ၂၃၉-၁၂)။ ဘုရားလောင်း ‘နာခတောင်မျှာ’ ‘ကွန်သာယာ ဆင်ရွှေကွန်’ ၌ နေတော်မူစဉ် တခါက ရဲဆုမြေပယ် ၁၅၀-ရဘူးသော ကြွမ်း (ကန်ဘောဒီးယားလူမျိုး) အမှုထမ်း ‘ငပုတတ်’ ကို ဆင်ခိုက်၍ ခြေတဖက်ပြုတ်ကြောင်း ရေးမှတ်ထားပါသည်။ ယင်း ‘ငပုတတ်’ သည် မစွမ်းမသန်ဖြစ်ပြီးနောက် မိမိ

ဆုရသောမြေကို အမတ်ကဦးအား ရောင်းစားရသည်ဟူ၍လည်း သိရ၏။ 'ကွန်သာယာ'ကား ပွဲသဘင်ရှုရာ ပျော်မွေ့စံပယ်ရာ ဖြစ်သော်လည်း အထက်ပါ စိတ်မချမ်းမြေ့ဘူးဟု ကိစ္စများ လည်း ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဒုတိယ 'စည်သူ'မင်းသည် 'ကွန်မြင်'၌ နေတော်မူစဉ် ကောင်းမှုပြုသည်ဟုလည်း သိရ၏။ (ပုံ ၃၆၅ က- ၂) 'ကွန်ပြောက်'ဖြစ်၍ လာဟန်ရှိပါသည်။ တခါက 'စင်ကြယ် ကွန်'၌ 'ဣစ္စာ' နေတော်မူစဉ် မိဖုရား 'ဖွာဇဝ်'ကို ကျွန် ၁၉၀- ပေးတော်မူသည်ဟု တွေ့ရသေး၏။ (ပုံ ၂၃၄၊ ၂၆) ယင်း 'စင် ကြယ်ကွန်'ကား 'ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာ' ပြုသည့်အခါ သင်းကြန် တော် ခေါ်သည့်အခါ၊ ဥပုသ်တော်ယူသည့် အခါတို့၌ ရွှေ ပြောင်း၍ ယာယီစံတော်မူမည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။

ဘုရင့် မှတ်တမ်းတင် အရာရှိအတွက် အဆောင် သီးခြားရှိ မည်ထင်သည်။ အကြောင်းသော် အေဒီ ၁၂၉၄-ကျောက်စာ၌ 'တင်ကုပ်' တွင်ထားသော စာရင်း၌ အလှူတော်ကိုမှတ်တမ်းတင် သည်ဟု တွေ့ရသောကြောင့်တည်း (ပုံ ၂၇၃-၁၅)။ မဟာ ထေရ် 'ခမ္မသီရိ'ကို 'ရွယ်နန်ရှင်' (၁၂၇၈-၉၈)က အလှူတော် ပေးသော အခါ 'တင်ကုပ်ရှည်'၌ ပေးသည်ဟုလည်း သိရ ပါ သည်။

ဖော်ပြပြီးသည့် အထောက်အထားများအရ ပြန်လည် သုံး သပ်ရလျှင် အလယ်ခေတ် မြန်မာအုပ်ချုပ်ရေးကား အောက်ပါ အတိုင်းတည်း။

နိုင်ငံတော်တစ်ခုလုံး၌ မင်းအမည်ခံသူသည် အရေးပါ အရာ ရောက်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ သို့သော် သူ၏ အပါးတွင် အခါ ကောင်းကို ညွှန်ပြရန် ဗြဟ္မဏတို့ အပါအဝင် ပညာရှိများကို

ထားလေ့ ရှိသည်။ ခဲရာခဲဆစ်ကြုံလျှင် အဖွဲ့ဖွဲ့၍ စုံစမ်းစစ်ဆေး
ဆောင်ရွက် စေခိုင်းလေ့ ရှိသည်။ မင်းအား အုပ်ချုပ်ရေးတွင်
အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် ဗုဒ္ဓစာပေကို ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်း
သော အမတ်များကို ခန့်ထား၏။ မင်းတို့အနက် တဦးသော
အမတ်ကို အမတ်ကြီး ပြုစေမည် ဖြစ်သည်။ မြို့ပြရေးရာနှင့် စစ်
ရေးရာဟူ၍ ဝန်ထမ်းနှစ်မျိုး ခွဲခြားထားခြင်း မရှိပါ။ အမတ်
ကြီး ကိုယ်တိုင်ပင် စစ်တပ် ဦးစီးလျက် တိုက်ခိုက်ရသည်လည်း
ရှိပါသည်။ လုံခြုံရေးအတွက် မြောက်ဘက် နယ်စပ်ကို အထူး
ဂရုပြု၍ စောင့်ရှောက်ရသောအခါဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကောင်
စင်ခေါ် ယခု ဗန်းမော်အနောက်ကမ်း၌ မြောက်ပိုင်းအုပ်ချုပ်
ရေး ဌာနချုပ်ထားရှိကာ အမတ်ကြီးကို ဘုရင်ခံချုပ် ခန့်ထား
လေ့ရှိပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် မည်သည့်အမတ်က မည်သည့်
တာဝန်ကိုသာ ယူရမည်ဟု ဌာနပိုင်းခြားခြင်း မရှိရကား မည်
သည့် အမတ်မဆို အရှင်စေသမျှ ဆောင်ရွက်ရမည်သာဖြစ်တော့
သည်။ သို့သော် သံဗမဟူ၍ တရားသူကြီးများ သီးခြားရှိနေရ
ကား တရားရေးရာတွင် အထူးအရာရှိများ လိုအပ်သည့် အခါ
များတွင် ခန့်ထား၍ အမှုအခင်းတို့ကို ကြားနာစစ်ဆေးသည်ဟု
ယူဆရမည်။ သို့သော် ပုဂံခေတ် နောက်ပိုင်းတွင်မှ ထုံးစံလေ့
ကို ဥပဒေအဖြစ်ဖြင့် ကျမ်းပြု သုံးစွဲကြဟန် တူ၏။ ဓမ္မသတ်
ဟူသော ဝေါဟာရကို အေဒီ ၁၂၄၉-၌ တခါမျှသာ သုံးစွဲ
သည်ကို တွေ့ရသဖြင့် ယင်းဓမ္မသတ်မှာ အိန္ဒိယမှ ဥပဒေကျမ်း
တစောင်စောင်ကို ညွှန်သည်ဖြစ်ကောင်း၏။ သို့မဟုတ် ထိုအချိန်
၌ ဓလေ့များစွာကို ပေါင်း၍ ဥပဒေကျမ်းပြုစုပြီးဟန် ရှိသည်။
ရာဇဝတ်ရေး၌ အမုန့်နိစာ ဟူ၍ ရှိပါသည်။ မည်သည့်ကျမ်းမျိုး

ဖြစ်မည်ဟု တိတိပပ မပြောတတ်ပါ။ အမှုစစ်ဆေးရာ၌ သက်
 သေတို့သည် ဘုရားရှုပ်တု၊ ဘုရားဓာတ်တော်၊ သို့မဟုတ် ဘုရား
 ဟော ကျမ်းစာတို့ကို ချီပိုက်လျက် မှန်ရာကိုသာ ဆိုပါမည်ဟု
 ကျမ်းကျိန်ခြင်းကား အများ လက်ခံထားသော လေ့ ဖြစ်၍
 ယင်းသို့မကျိန်ဝံ့လျှင် အပြစ်ရှိကြောင်း အလိုအလျောက် ဝန်ခံ
 ရာ ရောက်ပေမည်။ ဘုရင့်အပါး၌ အတွင်းဝန်နှင့် စာရေးများ
 ရှိ၍ မင်း သို့မဟုတ် အမတ်တို့၏ အမိန့်အမှာတို့ကို ရေးမှတ်၍
 အဝေးမြို့ဝန်ထံသို့ ပို့ရန် အစေအပါးတို့ အသင့်ရှိခါ အရင်လို
 လျှင် လိုသလို မြင်းစီးအမှုထမ်းတို့ကို ခိုင်းစေရ၏။ နယ်အုပ်ချုပ်
 ရေး အချက်အခြာ ဒေသများနှင့် နေပြည်တော်တို့ ဆက်သွယ်
 ရေးလမ်းမများလည်း အသင့်အတင့်ကောင်းမွန်သည်ဟု မှန်းဆ
 နိုင်ပါသည်။ နယ်မြို့ သို့မဟုတ် ရွာအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အရာရှိ
 များရှိကြ၍ ရွာရွာထွက်သော နယ်လှည့်အရာရှိများ ရှိ၍ ရောက်
 ရာတွင် အမှုအခင်းရှိက စုံစမ်းစစ်ဆေးကြောင်း သိရပါသည်။
 ဌာန သီးခြားထားခြင်း မရှိသော်လည်း ဆည်မြောင်း ကြေး
 တိုင်နှင့် အခွန်တော်အတွက် အရာရှိများ တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်
 ကြရသည်။ အခွန်တော်ကို ဝေ သို့မဟုတ် ထွက်ကုန်သီးနှံဖြင့်
 ကောက်ခံ၍ နိုင်ငံတော်အနှံ့အပြား၌ သိုလှောင်ရာ ဘုရင့် ကျီ
 တော်များ ရှိပါသည်။ ကုန်ထမ်းနှင့် ဘုမ္မ ဘွဲ့တပ်သော မြေရှင်
 လူတန်းစားကလည်း မြေခွန်တော်နှင့် ပတ်သက်၍ အကူအပံ့
 ပြုကြရပါသည်။ မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး၌ မင်းနှင့် သံဃာ
 ဆက်ဆံပုံလည်း အရေးပါသော အခန်းတခန်း ဖြစ်၏။ ဘုရင်
 အားတရားနှင့်အညီ ကျင့်ရန် သာသနာ အဆုံးအမ ရှိ၍ မင်း
 မတရားလျှင် ရာဂန်းတို့က ဝင်ရောက် စွက်ဖက် လာကြသည်ကို

လည်း တွေ့ရသည်။ မင်းတိုင်အခက်အခဲရှိလျှင်လည်း ရဟန်း
တော်တို့ မနေသာပါ။ ထင်ရှားသော သာဓကတခုမှာ ပျက်စီး
အံ့သော ပြည်ကို ကယ်တင်ရန် အေဒီ ၁၂၀၅-၌ တရုတ်ပြည်
တယ်တု သို့ သျှင်ဒိသာပြာမုက် သွား၍ စစ်ပြေငြိမ်းရေး စေ့စပ်ရ
ပါသည်။ မင်း၏ ဆန္ဒနှင့် ရဟန်းတော်တို့ ဆန္ဒ ဆန့်ကျင်လျက်
နေလျှင် မင်းက အလျှော့ပေးမြဲဖြစ်၍ ရဟန်းတို့ မည်မျှ သတ္တိ
ရောက်သည်ကို သိသာပါသည်။ ဤ အထောက်အထားများ
အရ အလယ်ခေတ် မြန်မာအုပ်ချုပ်ရေးသည် စည်းစိနစ်ကောင်း
စွာ ဖွဲ့စည်းထားကြောင်း သိသာပါသည်။

(၁၉၆၀-ခုနှစ်၊ ဂျပန်လိုင်းလထုတ် ယဉ်ကျေးမှု စာစောင်မှ)

x

x

x